

Tabere og vindere i omlægningen af Grib Skov til urørt skov og naturnationalpark med stærkt øgede publikumsaktiviteter

Siden 2004 har en lille gruppe på 2-4 personer systematisk registreret bestandene af op til 40 ynglefuglearter i Grib Skov. Baggrunden var DOFs caretaker-projekt, der forløb i perioden 2003-13. Formålet var overvågning af nøglearter i Important Bird Areas (IBAs) samt formidling af disse med henblik på beskyttelse af arterne.

Da projektet stoppede i 2013, fortsatte Grib Skov-gruppen arbejdet efter samme metode som tidligere, og det udføres nu af tre personer med hvert deres ansvarsområde i skoven. Gruppen koncentrerer sig om ynglefugletællinger, hvilket er meget tidskrævende, da alle områder bliver gennemgået minutløst for om muligt at finde rederne eller i det mindste sikre ynglepår, hvilket gælder dels udpegningsarterne i Natura 2000 og dels de arter, som gruppen har valgt at overvåge, fordi de er fåtallige, eller hvor vi vurderer, det er vigtigt at følge bestanden. Resultaterne bliver formidlet gennem en årlig rapport, som offentliggøres i DOFs Publikationsbase. Herudover har de mangeårige systematiske optællinger af de mange ynglende rovfugle i den 57 km² store skov bidraget til flere vi-

denskabelige artikler om bestande og beskyttelse af rovfuglene, og for en del arter er redernes placering meldt ind til Naturstyrelsens Pas-På-kort, så fejl i fældninger kan minimeres og helst helt undgås.

Grib Skov er en statsskov under Naturstyrelsen Nordsjælland og blev drevet som produktionsskov, indtil den blev omlagt til principperne for naturnær skovdrift fra 2005. 1300 ha forberedes nu til etablering som Naturnationalpark Grib Skov og den resterende del til urørt skov.

I 1857 var 25 % af Grib Skov dækket med mere end 1500 moser og våde enge i de lavtliggende områder, som udgjorde over 1000 ha af skoven. Herefter blev de drænet og nåede det laveste niveau i 1990 på 3 %. Nu er en del blevet genskabt, så arealet i 2020 var steget til 10 %, og der genskabes stadig nye vådområder med et mål på 12 % inden 2027.

Skoven er med sine 5795 ha et af landets største skovområder og er beliggende på en stærkt kuperet nord-sydgående højderyg, dannet af et system af randmoræner fra sidste istid. Imellem de langstrakte, grusede bakker ligger lavninger med moser og vand-

huller. Skoven er domineret af løvtræer, der udgør 66 % af det træbevoksede areal på 4670 ha. Over halvde- len af løvskoven består af bøg, godt en fjerdedel af eg og resten af birk, el, ask og ær mv. Nåleskov dækker de resterende 34 % af det træbevoksede areal med rød- gran som den dominerende art. Herudover er 1125 ha (knap 20 %) ikke skovbevokset og består af moser, søer, enge, sletter og veje mv.

I alt har der ynglet 121 fuglearter i Natura2000-om- rådet i undersøgelsesperioden med årligt ca. 100 ar- ter. Blandt rovfuglene må vi konstatere en stor ned- gang i de enkelte bestande af de almindelige rovfugle Musvåge, Hvæpsevåge og Duehøg, mens Rørhøg al- tid har været en fåtallig ynglefugl og Rød Glente de seneste år har haft en større nedgang fra fem til blot et par i 2025. Det er svært at udpege en enkelt årsag til nedgangen i bestandene, men vi kan pege på flere forskellige og muligvis sammenhængende årsager.

En af hovedårsagerne kan være træfældning i yng- letiden, som er intensiveret de senere år på grund af udpegningerne til først urørt skov samt anden bio- diversitetsskov og senere forberedelse af naturna- tionalparken. En anden hovedårsag er givetvis det tiltagende friluftsliv, både det spontane og det etab- lerede friluftsliv, som i stigende grad foregår udenfor stierne, da der er fri fladefærdsel i statens skove.

De sjældne rovfugle såsom Fiskeørn og Havørn har klaret sig bedre, hvilket bl.a. kan tilskrives bedre be- skyttelse af redeområderne. Dog er Havørn reduceret til et enkelt par de seneste to år, formentlig på grund af dels fældning flere gange af træer meget tæt på et etableret redeområde dels på grund af reduceret be- skyttelse mod friluftsliv, der er ændret fra et adgangs- forbud til en henstilling til publikum om ikke at gå ind i redeområdet.

Rødrygget Tornskade havde en meget tæt og stor bestand på i gennemsnit 118 par frem til 2017, bort- set fra nogle få år, 2012-14, hvor renafdrifter, som har været tornskadens foretrukne ynglebiotop, blev in- tensiveret med rydning af træ til flis. På de tre år faldt bestanden drastisk helt ned til et gennemsnit på 74 par. Fra 2017 er bestanden igen faldet med 36 % frem til 2025. I starten af registreringsperioden skete ren- afdrifterne af kommercielle årsager, hvor der blev til- plantet igen, hvilket gav nogle år med lav opvækst og en del kvasbunker efter vores vejledning. Senere har renafdrifterne skiftet karakter på grund af udpegning til urørt skov og naturnationalpark, hvor alt er fjernet og arealet derefter rodfræset, hvilket har fjernet alle

De gennemsnitlige antal par af 13 ynglefuglearter i Grib Skov i to perioder først og sidst i undersøgelsesperioden samt æn- dringerne mellem dem i antal par. For enkelte arter afviger de anvendte år lidt.

Art	2004-06	2023-25	Ændring
Fiskeørn	0,0	2,3	2,3
Hvæpsevåge	12,7	7,3	-5,4
Rød Glente	0,0	1,3	1,3
Sortspætte	15,7	8,3	-7,4
Rødrygget Tornskade	117,3	96,7	-20,6
Hedelærke	0,3	0,0	-0,3
Krikand	0,7	20,0	19,3
Svaleklire	16,3	22,3	6,0
Duehøg	18,3	10,3	-8,0
Musvåge	67,0	45,7	-21,3
Vendehals	0,0	4,0	4,0
Lille Flagspætte	3,7	14,7	11,0
Rødtoppet Fuglekonge	4,7	26,7	22,0

stubbe, kvas og større urter, hvilket tornskaderne ikke trives i.

Fremtiden for tornskaden tegner sig derfor no- get usikker, medmindre tilgroningen af lysningerne bremses. En målrettet pleje med efterfølgende eks- tensiv helårsgræsning i dele af skoven kunne være en af måderne at opnå dette og dermed fastholde den store og tætte bestand af tornskader.

Sortspætten er i stor tilbagegang. Fra 2004 til '07 ynglede den med et gennemsnit på 15 par, som nu er faldet til otte par i 2022-25. Det skyldes flere ting, men sommerskovning og fjernelse af store områder med rødgran samt fræsning af alle stubbe betyder, at Sort- spættens fødegrundlag forringes, ligesom skovarbei- det medfører forstyrrelser både ved fouragerings- og redestederne.

Hedelærke er i 2023-25 helt forsvundet som yngle- fugl fra en ellers stigende bestand fra tre par i 2013 til 11 par i 2020. Det skyldes kraftig og hurtig tilgroning af de lysåbne områder, samt ingen eller efter vores opfattelse forkert pleje af disse.

Ovenstående arter er på udpegningsgrundlaget i Natura 2000-området Grib Skov N133. Hertil kommer nogle arter, som er specielle, idet Grib Skov huser sto- re bestande i forhold til lokaliteter i resten af landet.

Bestanden af Svaleklire har altid svinget, da dens ynglen er meget afhængig af vejrliget de enkelte år. Meget tørre og kolde forår betyder, at der er for lidt vand i vådområderne, så der ingen føde er til un-

gerne. Bestanden er øget i de senere år, men ikke i takt med den store øgning af vådområder, som er sket igennem perioden. En mulig årsag kan være, at granområderne (hvor Svalekliren yngler i gamle droselreder) er reduceret voldsomt, og at der yderligere har været tiltagende sommerskovning i de områder, Svalekliren har som foretrukken ynglebiotop. Et nyt problem er, at Naturstyrelsen i deres iver for at tilbyde friluftslivet faciliteter har sat bænke op ved mange af de små og større vådområder, hvilket givetvis medfører forstyrrelser af Svalekliren med unger, når de fouragerer i de våde områder.

Lille Flagspætte er fra at være en sjælden og fåtallig ynglefugl øget kraftigt især efter 2009 og har spredt sig til stort set hele skoven. I takt med øgningen har den udvidet yngleområdet til rødgrandominerede områder på fugtig bund, hvor den i endnu større stil også fouragerer.

Krikand var i starten helt fraværende eller en sjælden ynglefugl i skoven, men fra 2010 og frem til i dag har der været en stigende bestand, som skal ses i sammenhæng med mere vand i skoven.

Registreringen af fuglene i Grib Skov i den lange tidsserie får forhåbentlig en endnu større betydning nu, hvor der sker store ændringer i skoven på grund af udpegningen af 1300 ha til nationalpark og den resterende del af skoven til urørt skov. Her er det meget svært at forudsige, hvordan det vil komme til at påvirke de forskellige bestande. Ikke mindst da der formentlig vil komme et yderligere forøget publikumstryk i skoven, idet politikerne og Naturstyrelsen

har stort fokus på friluftslivet og opretter i øjeblikket mange faciliteter såsom store P-pladser, borde/bænke, lejrpladser, bålpladser, bålhytter, sheltere og særlige stiforløb til ridning/skiløb. Hertil kommer, at der er mange selvbestaltede MTB-spor, som NST meget sjældent skrider ind overfor, selvom MTB-rytterne ofte kører gennem sårbar natur og udenfor stier. Endelig gav Naturstyrelsen tilladelse til syv store sportsarrangementer i fuglenes yngletid i 2025, og de har ingen planer om at reducere den type arrangementer i skoven i fremtiden.

I tabellen ses udviklingen for de ynglende udpegningsarter samt andre udvalgte arter fra de første tre år til de sidste tre i vores undersøgelse. I tabellen er angivet udviklingen for arterne, hvor grøn farve angiver fremgang og rød farve angiver tilbagegang.

Gruppen forsøger at holde kontakt til Naturstyrelsen vedr. beskyttelse af de mest sårbare arter, men det er desværre ofte ikke muligt at tilgodese arternes behov på grund af økonomiske og politiske prioriteringer og hensyn til friluftslivet.

Luise og Per Ekberg

Ekberg, P., H. Høigaard & L. Ekberg 2025: Grib Skov Ynglefugle 2025. – Dansk Ornitologisk Forening.

Gernow, L., J.V. Legarth, F.S. Jensen & A.S. Olafsson 2024: National kortlægning af danskernes naturbesøg. – IGN Rapport september 2024

Naturstyrelsen: Driftsplan Gribsskov. – Naturstyrelsen Nordsjælland (online; senest besøgt 12. oktober 2025).

Rune, F. 2009: Gribsskov. – Forlaget Esrum Sø.

Lille Flagspætte er gået kraftigt frem som ynglefugl i Grib Skov. Her to hanner i territoriell strid. Foto: Per Ekberg.

Saltvandssøen – hvorfor er det gået så godt?

Saltvandssøen, som for godt 40 år siden blev etableret bag Det Fremskudte Dige i den sydlige del af Vadehavet, blev i løbet af få år en højvandsrasteplads af stor betydning for mange tusinde vadefugle, hvoraf nogle optrådte i antal af international betydning. Men hvad var baggrunden, og hvordan kunne det gå så godt?

”Hermed er Saltvandssøen indviet, og rigtig god fornøjelse.” Disse var ordene fra landbrugsminister Niels Anker Kofoed, da han i 1984 overdrog Saltvandssøen til miljøminister Christian Christensen – og ordene var ikke venligt ment. Forud for indvielsen havde der været en ophidset debat om, hvorvidt den tidligere forlandsmarsk og tilstødende vade, der nu lå bag det nye dige, skulle bruges til landbrug eller natur. I manges øjne var det vanvid først at bygge et dige og inddæmme jord og så bagefter lade dele af området oversvømme.

Det Fremskudte Dige ud for Tøndermarsken blev bygget efter at en voldsom stormflod i 1976 satte fokus på digesikkerheden langs Vestkysten. En stormflodskommission opstillede to muligheder for at sikre befolkningen bag diget vest for Tøndermarsken. Enten skulle det eksisterende dige forstærkes, eller også

skulle man bygge et nyt dige godt en kilometer vest for det gamle. Man valgte at bygge Det Fremskudte Dige, og da det stod færdigt, var ca. 1200 ha af Vadehavets saltmarsk og tidevandsflade inddiget.

Senere vedtog et flertal i Folketinget udenom den siddende regering, at der skulle laves en saltvandssø bag det nye dige som kompensation for de mange fugle, der havde mistet yngleområder og rastepladser. Beslutningen var kontroversiel og indvarslede en ny epoke i, hvordan store dele af befolkningen opfattede naturen. Senere kom naturgenopretningen af Skjern Enge, og talrige naturgenopretningsprojekter er fulgt siden, hvor naturgenopretning og miljøforbedringer har gået hånd i hånd frem til vore dages trepartsforhandlinger.

Området bag det nye dige består – udover marker og enge – af Saltvandssøen (250 ha) og et ferskvandsreservoir (100 ha). Ferskvandsreservoiret modtager vand fra Vidåen, når slusen er lukket under højvande og ved stormflod. Syd for dette reservoir ligger Saltvandssøen, som er en sø med en maksimal vanddybde på ca. 50 cm. Saltvand pumpes ind fra Vadehavet til søens sydlige del gennem et 800 m nedgravet rør ud under diget. Herfra løber vandet op i ferskvandsre-

servoiret og via Vidåen tilbage til Vadehavet. Projektet blev støttet med 30 mio. euro fra EU.

I de første år var der store problemer med at få søen til at fungere efter hensigten. Adskillelsen mellem Saltvandssøen og ferskvandssøen brød sammen, og området var i lange perioder dækket af ferskvand, mens den i andre perioder var tørlagt. I de første fire år var der et intensivt overvågningsprogram, der skulle følge søens udvikling. Det viste bl.a., at bunddyr som slikkrebs og børsteorme var hurtige til at etablere sig og fik en tæthed som ude i Vadehavet. Derimod havde andre bunddyr som muslinger svært ved at etablere sig. Med de skiftende forhold med salt- og ferskvand samt perioder med skiftende vanddække forblev bunddyrene på et niveau, som bedst kan beskrives som en konstant etableringsfase. Vegetationen skiftede gradvis fra en lav strandsengsvegetation med rød svingel og annelgræs til, at store dele blev dækket med tagrør. Småøer, der var etableret til ynglefuglene, voksede til med høj vegetation, så de var uegnede for fuglene.

På trods af de første ustabile år kom der mange ynglefugle og tusindvis af rastende vandfugle i Saltvandssøen. De første fem år efter etableringen var der op til 900 par Hættemåger, 500 par Klyder, 55 par Strandskader og 65 par Viber. Hvidbrystet Præstekra-

ve, Engryle og Brushane ynglede med få par. Men efter tilgroning af bredderne og yngleøerne fra starten af 1990'erne forsvandt de fleste ynglefugle. For- og efterår brugte de rastende vandfugle området som højvandsrasteplass og som et sted, hvor de kunne supplere deres fødeoptagelse under højvande i Vadehavet. Det første år rastede der op til over 50 000 vandfugle i søen, et antal som steg til 180 000 få år senere, mens antallet gennemsnitligt har ligget på omkring 80 000 fugle de sidste år. Det var især vadefugle, der brugte søen, med Almindelig Ryle som den talrigeste med maksimumtal på næsten 80 000 individer, efterfulgt af Islandsk Ryle med 45 000 og Hjejle med 32 000. Arter med forekomster mellem 1000 og 9000 individer var med faldende antal Vibe, Gravand, Pibeand, Bramgås, Lille Kobbersnepe, Storspove, Krikand, Hættemåge, Rødben og Strandhjejle.

En væsentlig del af vadefuglene søgte føde, mens de opholdt sig i søen, således fouragerede omkring 30 % af Klyderne, Strandhjejlerne, de Almindelige Ryler og Rødben. For Lille Kobbersnepe og Storspove var det omkring 20 %, der søgte føde. Svømmeænderne havde også store antal i de første år, hvor der kunne ligge op til 3000 Pibeænder og 1700 Krikænder. Efter nogle år med lave antal er svømmeænderne igen steget, hvilket sikkert hænger sammen med, at kveller har spredt sig i søen. Det er en plante, der vokser i saltvand og sætter frø i sensommeren, og som ænderne æder.

Antallene for flere arter af vadefugle har i perioder nået et niveau, hvor 1 % af flywaybestandene benyttede Saltvandssøen, og dermed kan Saltvandssøen betegnes som værende af international betydning for bestandene. Optællinger viser således, at Saltvandssøen har international betydning for Strandhjejle, Hjejle, Vibe, Islandsk Ryle, Almindelig Ryle og Rødben. Lejlighedsvis har søen også international betydning for Bramgås, Klyde, Lille Kobbersnepe og Sortklire. Disse resultater rejser naturligt spørgsmålet om, hvordan et så lille område kan huse så mange fugle og opnå en så høj status.

Undersøgelser af vigtige rasteplasser for vadefugle i Vesteuropa har vist, at flere kriterier skal være opfyldt, før antallet af rastende fugle stiger til store højder. Saltvandssøen udmærker sig ved, at der er læ for vinden, en stabil vandstand, visse muligheder for fødesøgning mens der er højvande ude i Vadehavet, rimelig sikkerhed imod prædatorer pga. vidt udsyn samt ingen offentlig adgang.

Vandfuglene og især vadefuglene har gennem de seneste år haft mulighed for at raste foran diget, hvor arealet med vegetation er vokset som følge af aflejring af sediment. Nogle arter såsom Strandskade og Storspove benytter sig af denne mulighed, men langt hovedparten af vandfuglene flyver fortsat ind i Saltvandssøen ved højvande, og i perioder med ekstra høje vandstande i Vadehavet står de fleste af fuglene i Saltvandssøen. Desuden ligger Vadehavet lige udenfor Saltvandssøen og byder på rige forekomster af føde i form af bunddyr og vandplanter. Landskabet er åbent, og der er flere arter af rovfugle i området, blandt andet Havørn, Vandrefalk og Dværgfalk, men Saltvandssøen byder på forskellige baggrundsfarver, som bidrager til at kamuflere vadefuglene, når de ses fra oven. Udenfor yngletiden er mange af vadefuglenes fjerdragter i nuancer af brunt, gråligt og gyldne farver. Alt efter ryg og kropsfarver rastre vadefuglene fortrinsvis på steder, der kamuflerer dem bedst muligt. Således står Strandhøjle, Islandsk Ryle og Almindelig Ryle ofte på mudderflader med grå og brune nuancer, mens Højle og Storspove står i områder med både mudderflader og vegetation, som matcher fuglenes brune og gullige fjerdragt med hvide pletter.

For publikum er der ingen adgang til Saltvandssøen eller mulighed for at færdes på veje langs søen. Der har været et stort lokalt ønske om at kunne gå hele vejen rundt om søen, men tidligere undersøgelser har vist, at færdsel langs Saltvandssøen får arter med lang flugtafstand som Storspove til at forlade området. Den nærmeste alternative rasteplads med samme betingelser som Saltvandssøen er Beltringharder Koog, der ligger ca. 65 km mod syd. Den nærmeste større højvandsrasteplads ligger ved Rømhøddæmnningen i en afstand af godt 20 km mod nord, men den har ikke de samme kvaliteter som Saltvandssøen med muligheder for at fouragere ved højvande. Så samlet set byder Saltvandssøen på forhold, som er enestående for den danske del af Vadehavet, og som ikke kunne forudses for 40 år siden.

Den erfaring, som vi har fået ved at følge udviklingen i Saltvandssøen, kan bruges ved fremtidige naturgenopretningsprojekter, hvis vi ønsker at beskytte en række af de vadefuglearter, der vil blive ramt af stigende vandstande, som bl.a. vil resultere i indskrænkede arealer af tidevandsfladerne.

*Karsten Laursen og Thomas Bregnballe,
Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet,
og Ole Thorup, AmphiConsult*

Status for Pibesvanerne i Vestpalæarktis

Der findes seks trækvejsbestande af Pibesvaner i verden, hvoraf to forekommer i Nordamerika og fire i Eurasien. To af sidstnævnte overvintrer i Vestpalæarktis og er i fokus her.

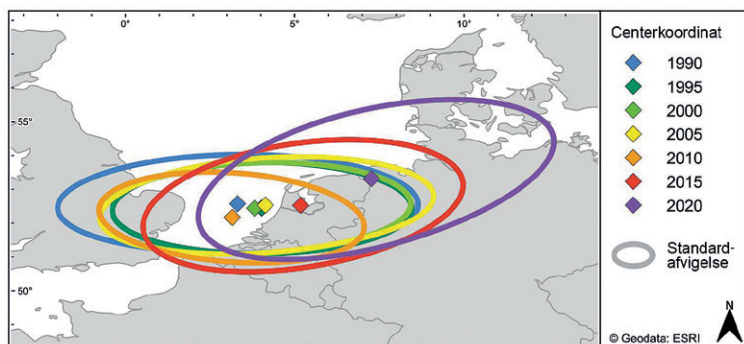
De Pibesvaner, som trækker gennem Danmark, tilhører en bestand, der yngler i arktisk Rusland fra Novaya Zemlja i nordøst, over Vaygach-øen og til Kanim-halvøen i vest, med de største koncentrationer omkring Pechoraflodens delta. Herfra trækker de til overvintringsområder i Nordvesteuropa, der førhen især lå i Irland, England og Holland.

Den samlede bestand er blevet opgjort ved internationalt koordinerede tællinger i januar 1984, 1987 og hvert femte år siden 1990, senest i 2020. Herefter blev det besluttet at tilpasse overvågningen til den seksårige kadence, som artikel 12-afraporteringerne til EU i relation til Fuglebeskyttelsesdirektivet fastlægger, hvorfor den næste internationalt koordinerede

tælling blev udført i januar 2026. Data fra denne foreligger dog ikke endnu.

Der er internationalt fokus på bestandsudviklingen for Pibesvanerne. Et fald på 39,4 % i den nordvesteuropæiske bestand mellem 1995 (29 780 fugle) og 2010 (18 057 fugle) udløste en betydelig bekymring for bestanden og var medvirkende til, at der i 2012 blev vedtaget en forvaltningsplan for arten under Vandfugleaftalen (AEWA). Ved den næste tælling i 2015 blev der registreret 20 149 fugle, hvilket opfattedes som et tegn på en delvis genopretning af bestanden.

I en ny status beskrives resultaterne af tællingen af Pibesvaner i Nordeuropa i 2020 og sammenligner denne med tidligere tællinger. Den seneste optælling viste desværre, at genopretningen ikke var vedvarende, fordi bestanden kun blev anslået til 12 930 fugle i 2020. Der er således sket et samlet fald på næsten 57

Udviklingen i centerkoordinater (med standardafvigelsen for disse angivet som ovaler i samme farve) for udbredelsen af overvintrende Pibesvaner i Nordvesteuropa ved de seneste syv koordinerede tællinger. Oversat til dansk fra Koffijberg et al. (2025).

% i løbet af 25-årsperioden fra 1995 til 2020; et gennemsnitligt fald på 3,3 % om året, men med en højere nedgangsrate i løbet af den seneste 5-årsperiode (8,5 % pr. år).

Det vises også, at de overvintrende Pibesvaner har ændret udbredelse. Forskydningen i overvintringsområdet er evident ved, at svanerne stort set er ophørt med at flyve til Irland for at overvintrere, og at også andelen af bestanden, der overvintrer i Frankrig og England, er faldende. En stadigt større andel af bestanden overvintrer således længere mod nordøst – især i Tyskland, men arten ses nu også overvintrende i Polen og endog i små antal i De Baltiske Lande og Sverige. Det bemærkes i artiklen, at der også er en stigende andel af bestanden, som overvintrer i Danmark med op til 1900 fugle ifølge de årlige NOVA-

NA-tællinger, hvor flere er gennemført i milde vintre de seneste år.

Fuglenes habitatvalg har også ændret sig, så stadigt færre ses på græs og flere på landbrugsarealer, især majs ved den seneste opgørelse.

Ynglesuccesen i bestanden opgøres årligt ved at registrere andelen af juvenile fugle ved koordinerede tællinger i december (førhen november). Her indikerer data, at rekrutteringen til bestanden konsekvent har været lavere end den estimerede dødelighed i bestanden mellem 2010 og 2020, og denne udvikling er fortsat frem til og med vinteren 2024/25.

I artiklen foretager vi derfor en bestandsfremskrivning frem til 2026 ud fra en model, der baseres på data fra de årlige opgørelser af ynglesucces samt publicerede estimater for overlevelsen i bestanden.

Den nordvesteuropæiske bestand af Pibesvaner er mere end halveret på 30 år, mens Sangsvanerne stortrives. Foto: Jørn Skeldahl.

Modellen forudsiger, at en yderligere reduktion i populationsstørrelsen til anslået 11 000 Pibesvaner kan være resultatet af tællingen i januar 2026, medmindre svanerne har haft en god ynglesæson i sommeren 2025, hvilket vi dog i skrivende stund ikke har data på.

Nyere telemetristudier viser, at Pibesvaner, der yngler tæt på hinanden i arktisk Rusland, overvintrer meget forskellige steder. Fugle, der yngler på Vaygach-øen, trækker som nævnt til Nordvesteuropa for at overvintrer. Fugle, der yngler bare 250 km længere mod sydøst på Vaygach-halvøen, trækker øst om Uralbjergene mod syd langs Ob-floden til overvintringsområder i Centralasien, ved Aralsøen, Det Kaspiske Hav og Sortehavet. En tredje bestand af svaner, der yngler blot 250 km østligere omkring Ob-flodens delta og den sydlige del af Yamalhalvøen, flyver via Mongoliet til overvintringsområder idet østlige Kina.

En overgang blev det diskuteret, om faldet i bestanden, der overvintrer i Nordvesteuropa, kunne forklares ved, at nogle af Pibesvanerne havde ændret træk mønstre og var begyndt at flyve til overvintringsområder ved Sortehavet. Her er der i Grækenland og Tyrkiet set en stigning i overvintrende antal over en årrække, og enkelte halsbåndmærkede individer, der førhen var set i Nordvesteuropa om vinteren, var nu blevet registreret i Grækenland om vinteren. En nærmere granskning tyder dog på, at det handler om enkeltindivider, mere end om større antal.

Størrelsen af bestanden, der overvintrer mod vest til Sortehavet, er mindre velkendt, fordi det er logistisk svært og ofte økonomisk udenfor rækkevidde at foretage en altomfattende optælling. Et forsøg herpå blev dog gjort for første gang i 2020, og data herfra suppleret med data fra andre år fra områder, som ikke dækkedes i 2020, resulterede i et bestand-

sestimat på 6-13 000 fugle. Årlige data fra en række lokaliteter omfattet af International Waterbird Census tyder på en langsom bestandsstigning fra 2000 til 2015, efterfulgt af en periode med hurtig stigning i løbet af 2015-17, men derefter et svagt fald i 2017-22. I forbindelse med stigningen synes yngleudbredelsen for denne bestand i arktisk Rusland også at være rykket vestover – og nærmere yngleområdet for de Pibesvaner, der overvintrer i Nordvesteuropa. Men stigningen i antal i Grækenland og Tyrkiet modsvarer på ingen måde den markante tilbagegang, som er set i Nordvesteuropa.

De modsatrettede bestandsudviklinger for de to vestpalæarktiske bestande afspejler forskellige balancer mellem rekruttering og overlevelse. Vi ved, at der aktuelt er en dårlig ynglesucces, men god overlevelse i den vestligst udbredte bestand. Data tyder på at ynglesuccesen er bedre i den østligere bestand, men overlevelseshraten for denne er ukendt. Bestandsudviklingen tyder dog på, at de må have en god overlevelse.

*Preben Clausen & Tony Fox, Institut for Ecoscience,
Aarhus Universitet*

Koffijberg, K., N. Prior, P. Clausen, K. Brides ... & E.C. Rees 2025: Decline of the Bewick's Swan *Cygnus columbianus bewickii* population wintering in Northeast/Northwest Europe. – *Wildfowl* 75: 63-93.

Rees, E.C., S. Rozenfeld, D. Vangeluwe, P. Ioannidis ... & A.D. Fox 2024: International census and population trends for Bewick's Swans *Cygnus columbianus bewickii* wintering from the East Mediterranean to Central Asia. – *Wildfowl Special Issue* 7: 179-201.

Vangeluwe, D., S. Rozenfeld, S.V. Volkov, S. Kazantzidis ... & G. V. Kirtaev 2018: Migrations of Bewick's Swan (*Cygnus bewickii*): New Data on Tagging the Migration Routes, Stopovers, and Wintering Sites. – *Biol. Bull.* 45: 706-717.

Årets vadefuglekonference i Holland

International Wader Study Group (IWSG) afholdt sin årlige konference i Holland i september 2025. Det var noget særligt denne gang, da det var 50-års jubilæum og samtidig en hyldest til vadefugleforskeren Theunis Piersma. En frontmand af rang, allestedsnærværende som inspirator og oplærer af vadefuglefolk.

IWSG er en yderst produktiv gruppe af vadefugleforskere, der hvert år i september mødes et sted i

Europa, denne gang på det gamle universitet i Groningen, hvor Piersma i sin tid fik sin uddannelse. Manden er kendt for at være engageret meget bredt, men med stort fokus på Vadehavet og hele trækvejen til Banc d'Arguin i Mauretanien. Han var blandt pionierne, der etablerede tællinger og undersøgelser af de overvintrende vadefugle, der førte til beskyttelse af dette afrikanske vadehav.

Den Islandske Ryle var et markant emne på denne konference. I Patagonien er bestanden af overvintrende Islandske Ryler af underarten *rufa* gået markant tilbage fra omkring 67 000 individer i midten af 1980'erne til 10-15 000 i de seneste år. Det største problem er på deres vigtigste forårsrasteplass i USA, Delaware Bay nær Washington D.C. Her lever rylerne af dolkhaleæg. Overfiskeri af dolkhale (til dyrefoder) har ført til, at fuglene fra Sydamerika ikke kan opbygge nok kropsreserver til at gennemføre det videre træk og yngle succesfuldt i Arktis. Og i Patagonien medfører klimaforandringerne, at salte laguner tørrer ud. Desuden ændrer snesmeltningen i Arktis sig, så fuglene ankommer for sent til de optimale fødemuligheder.

Den Islandske Ryles storebror, den østasiatiske Stor-ryle, var repræsenteret med en fødeundersøgelse i verdens største floddelta, Ganges-Brahmaputradeltaet i Bangladesh, hvor den overvintrer eller raster under sit træk langs Den Østasiatiske Flyway. Her udgør små muslinger og snegle over 90 % af dens føde. Som den Islandske Ryle har Stor-rylen en meget muskuløs kråse, som gør det muligt for den at knuse de hårde skaller fra muslinger og snegle, som den sluger hele. I Bangladesh er deltaets rige biodiversitet og konstan-

te tilførsel af næringsstoffer fra floderne afgørende for, at fuglene kan opbygge de nødvendige fedtdepoter til deres videre træk mod ynglepladserne i Nordøstsibirien.

Der var også fokus på Stor Kobbersnepe, hvor man har godt styr på artens overvintringsområder, ikke mindst i Spaniens Coto Doñana, men hvor der sker markante ændringer i rismarker og skiftende dyrkningssystemer. Der blev draget paralleller til bestandene af nominatformen på stepperne øst for Det Kaspiske Hav baseret på sporing af et mindre antal individer bl.a. til Bangladesh. Überørte sumpområder og her igen rismarker er ideelle og vigtige fødeområder for en lang række arter, men særlig Stor Kobbersnepe og Brushane.

Man fik også en status for, hvordan det går Hvidbrystet Præstekrave fx i Portugal, hvor man kæmper med de samme beskyttelsesforanstaltninger som herhjemme. Det sætter vores indsats i perspektiv, særlig da vi hos os arbejder med en bestand på nordgrænsen af udbredelsen. Det er en art, der er meget sårbar og nærmest ikke kan klare sig uden hegn omkring redepladserne pga. prædation og forstyrrelser fra strandgæster.

I forlængelse af mødet forrige år var der opdatere-

Et sjældent foto af to Storryler og en Islandske Ryle på yngleplads i Nordøstsibirien. Foto: Vladimir Arkhipov.

de beretninger om *headstarting*, her hos Storspove i England, hvor man giver æg og dununger en sikker start på livet uden prædatorer ved at indsamle æg, udruge dem og opfostre ungerne, til de kan udsættes på ynglepladserne inden efterårstrækket. Her har man nærmest farme med spoveunger, der skal udsættes i nye potentielle yngleområder. 2025 blev et gennembrudsår, hvor man for første gang i større skala så 'headstartede' fugle vende tilbage til deres udsætningssteder for selv at yngle. Dette beviser, at metoden kan styrke lokale populationer og ikke blot midlertidigt øge antallet af fugle.

Et headstarting-projekt blandt Skerylerne i Chukotka, der stod på fra 2012 til 2021, havde klart givet en vis stabilisering af skerylebestanden, men efter at det stoppede pga. Ukraine-krigen, er der igen tilbagegang i bestanden. I 2025 levede stadig en af de første headstartede Skeryler fra projektet, nu 15 år gammel. Sporing af Skeryler mærket i Thailand i 2024 havde givet et opsigtsvækkende resultat, idet én fugl havde ført til kendskabet til en hidtil ukendt yngleplads i det nordlige Kamtjatka. Det lykkedes at komme derud i

2025, hvor man kunne konstatere tre par Skeryler ud af en verdensbestand af voksne fugle på færre end 500 individer.

I modsætning til mange andre fugle kan visse vadefugle have en kortsigtet fordel af kunstigt lys ved kysterne. Forskning fra 2025 viser, at vadefugle, der jager visuelt (fx præstekraver og visse ryler), kan øge deres fødeindtag med op mod 83 % i oplyste tidevandsområder, fordi de kan se deres bytte bedre om natten. Denne fordel opvejes dog ofte af, at fuglene bliver mere synlige for rovdyr, hvilket gør dem mere forsigtige og stressede.

Prædation er også et evigt emne i relation til vadefuglebestande, ligesom engenes kvalitet med nok regnvand, der får lov at stå. Her kunne vores egen Ole Thorup fortælle om forholdene på Tipperne, hvor det er af stor betydning, at man holder på vandet og holder ræve og mårhunde væk.

Der var 250 deltagere fra 40 lande og endda med en mulig overvægt af unge. Dertil at kønsfordelingen synes ganske ligelig. Fra Danmark var vi seks.

Jens Gregersen

Kan den Grønlandske Blisgås reddes?

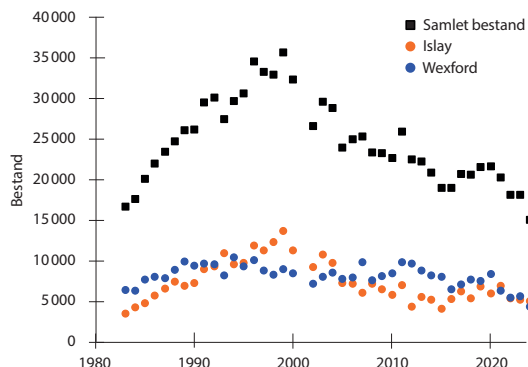
Den Grønlandske Blisgås yngler i Vestgrønland, trækker gennem Island om foråret og efteråret, og overvintrer i Irland og UK, især Skotland. Den er morfologisk blandt de mest afvigende af alle former af den cirkumpolart udbredte Blisgås, idet den er større, generelt meget mørkere i farverne, med mere udtalte bugstriber og har orange (ikke lyserødt) næb. Nyere genetiske analyser har også vist, at den er den mest genetisk adskilte og derfor længst isolerede fra alle de andre former. Altså en meget unik underart.

I en ny artikel gives en opdatering af status for bestanden – og den er bekymrende. Efter fald i overvintringsbestanden fra 1950'erne til slutningen af 1970'erne, der måske især kunne tilskrives uholdbart jagttryk på De Britiske Øer, førte et lobbyarbejde for en bedre bevarelse af bestanden gennem forøget beskyttelse til en jagtfredning i Skotland og Irland fra vinteren 1982/83. Bestanden steg herefter fra 16 540 fugle i den første koordinerede tælling i foråret 1983 til et højdepunkt på 35 570 i foråret 1999 – tilsyneladende en succeshistorie inden for naturbeskyttelse. Siden dengang er bestanden også blevet omfattet af

en forvaltningsplan under Vandfugleaftalen (AEWA), der blev vedtaget i 2012, og som bl.a. førte til jagtfredning i Grønland, Island, England og Wales, hvorefter bestanden nu er beskyttet i hele dens naturlige udbredelsesområde.

På trods af disse bevaringstiltag er bestanden siden da dog faldet til 13 300 fugle i foråret 2025. Den mest plausible forklaring på dette nylige fald er, at afkøling af forårs- og forsommertemperaturene i Vestgrønland, forårsaget af klimaforandringerne, har haft alvorlige konsekvenser for ynglesuccessen i bestanden.

Ynglesuccesen i bestanden opgøres hvert år tidligt på vinteren, når gæssene er ankommet til overvintringsområderne i Irland, Skotland og Wales. Her er der de seneste år registreret mindre end 5 % ungfugle i flokkene – hvilket er langt under det niveau, der kræves for at balancere den årlige dødelighed, der er på ca. 15-17 %. Denne diskrepans mellem rekruttering og dødelighed forklarer det fortsatte fald på trods af de mange gældende beskyttelsestiltag. Klimaforebyggende eller -tilpasningsforanstaltninger

Udviklingen i bestanden af Grønlandsk Blisgås opgjort ved årlige tællinger i marts måned fra 1983 til 2025. Der vises den samlede bestandsstørrelse samt udviklingen i de to vigtigste overvintringsområder, Wexford Slobs i Irland og Islay i Skotland.

vil sandsynligvis ikke kunne reducere de klimatiske påvirkninger i Vestgrønland på kort sigt. I mellemtiden er det derfor afgørende at minimere undgåelige kilder til menneskeskabt dødelighed (fx ulovlig og utilsigtet nedskydning i Islay, som vi ved forekommer), reducere forstyrrelser og sikre optimale fourageringsforhold, så fuglene kan forlade deres over-

vintringssteder og forårsrasteplasser i bedst mulige kropskondition, dvs. at de har de fornødne reserver af fedt, proteiner og mineraler til at gennemføre både forårstrækket fra De Britiske Øer via Islay og indlede yngleaktiviteter i Vestgrønland.

Dette eksempel fremhæver sårbarheden hos migrerende arter, der er afhængige af en sæsonbestemt kæde af føderessourcer, hvis kontinuitet i stigende grad forstyrres af ekstreme vejrbegebenheder og en kaskade af økosystempåvirkninger som følge af klimaforandringer. Det understreger behovet for innovative tilgange til at imødegå disse udfordringer, især da yderligere forvaltning i vinterkvartererne alene sandsynligvis ikke vil kunne vende tilbagegangen drevet af forværrede klimatiske forhold i yngleområderne.

Tony Fox & Preben Clausen, Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet

Fox, A.D., D.A. Stroud, I.S. Francis, A.J. Walsh ... & M.-D. Weegman 2025: Can the Greenland White-fronted Goose be saved? – British Birds 118: 431–445.

Wilson, R.E., S.A. Sonsthagen, J.M. DaCosta, M.D. Sorenson ... & S.L. Talbot 2022: As the Goose Flies: Migration Routes and Timing Influence Patterns of Genetic Diversity in a Circumpolar Migratory Herbivore. – Diversity 14: 1067.

Efter stor fremgang er bestanden af grønlandsk Blisgås nu gået lige så meget tilbage igen. Foto: Alyn J. Walsh, Wexford Slobs, Irland.

Bekæmpelse af mårhund fører til reduceret prædationstryk på kunstige reder

Invasive arter er en stigende trussel for naturen globalt. I Danmark har vi haft vildtlevende nordamerikansk mink siden midten af 1900tallet, mårhund etablerede sig i løbet af 2010'erne efter udslip fra fangenskab og indvandring sydfra, og vaskebjørn er under spredning i Slesvig-Holsten og videre mod nord. Miljøstyrelsen vedtog i 2020 en forvaltningsplan for de tre arter. Det primære formål er "at reducere skader forvoldt af de tre invasive rovdyr primært på populationer af kolonirugende og jordrugende fuglearter og sekundært på mindre pattedyr og padder." Forvaltningsplanens mål søges opnået ved at nedbringe bestandene af mink og mårhund, at forhindre mårhund i at sprede sig til Fyn og over Storebælt og at forhindre vaskebjørn i etablere sig her i landet. Udviklingen i bestandene af de tre invasive rovdyr overvåges via vildtudbyttestatistikken. Antallet af nedlagte mink har været faldende gennem de seneste årtier, mens mårhunden er gået væsentligt frem. Det var let faldende et par år, men antallet af nedlagte mårhund synes nu igen at være stigende.

Mårhunden er en generalist og en opportunist. Dens føde består blandt andet af småpattedyr, fugle, ådsler, padder og krybdyr, frugter, bær og insekter og varierer gennem året og mellem habitater afhængigt af tilgængeligheden af de forskellige fødekilder.

Rovdyrs påvirkning af byttedyrsbestande har været genstand for debat og misforståelser lige så længe, som man har interesseret sig for forvaltning af bestande. Viden om rovdyrs påvirkning på byttedyrsbestande er den dag i dag afgørende for beslutninger om, hvorvidt bestande af invasive rovdyr eller hjemmehørende såsom ræv skal begrænses eller udryddes for at beskytte hjemmehørende fuglearter og padder. Kortlægning af rovdyrs føde alene siger intet om deres påvirkning på byttedyrenes bestandsstatus. At afdække påvirkningen kræver undersøgelser af byttedyrene, fx antal, demografi, overlevelse, ynglesucces og evt. adfærd, fx om de undgår habitater med høj tilstedeværelse af rovdyr. Allerbedst gøres dette eksperimentelt, hvor tætheden af rovdyret ændres. For evt. at omsætte diætsammensætning til prædationsrate på en given art, skal man både estimere antal konsumerede byttedyr pr. dag, kende antallet af dræbte byttedyr, og kende antalsforholdet mellem rovdyr og byttedyr. Det er sjældent, man kan skaffe al den viden.

For at kvantificere hvor godt jordrugende fuglearter beskyttes af en forvaltningsindsats mod mårhund, er det mest oplagt at undersøge fuglebestandene og deres ynglesucces i forhold til den udførte bekæmpelsesindsats og tætheden af mårhund. Da sådanne undersøgelser ikke har været foretaget i Danmark, skal vi til udlandet for at finde evidens for effekten af bekæmpelse af mårhund på jordrugende fugles ynglesucces.

En stor ny finsk undersøgelse har dokumenteret effekten af bekæmpelse af mårhund på prædationstrykket på fuglereder. Undersøgelsen belyste også, hvordan jagtmetoder og -indsats påvirkede antallet af nedlagte mårhund, og hvordan varierende jagtintensitet på tværs af vådområder påvirkede tætheden af mårhund målt med vildtkameraer. Prædationstrykket på fuglereder blev bestemt med kunstige reder. Hvem der tømte rederne, blev registreret med vildtkameraer. Undersøgelsen omfattede 71 vådområder over 3 år, mens prædationen på 257 kunstige fuglereder blev undersøgt i 12 af vådområderne over 3 år. Undersøgelsesområderne lå spredt i hele den sydlige halvdel af Finland.

Gravjagt var mere effektivt end fældefangst, standjagt og opsporing med hund opgjort som antal nedlagte mårhund i forhold til den anvendte tid. Bekæmpelsesindsatsen i et givet år var negativt korreleret med tætheden af mårhund i fuglenes yngleperiode det følgende år (Fig. 1A). Det lykkedes dog ikke at udrydde mårhund i undersøgelsesområderne,

Mårhund fanget i en kamerafælde.

formentlig pga. tilvandring fra naboområder, hvilket også er velkendt i forbindelse med bekæmpelse af ræv. I praksis betyder dette, at reguleringsindsatsen skal gentages år efter år, så længe rovdyrbestanden ikke nedbringes regionalt eller nationalt.

Over de tre studieår var den samlede prædationsrate af de kunstige reder 59 %. De vigtigste prædatorer var gråkrage (15 %), mårhund (14 %), ræv (8 %), grævling (7 %) og husskade (6 %). Skovmår, hjorte, Rørhøg, Trane og ubestemte arter tømte tilsammen 9 % af rederne. Prædationsraten pga. mårhund korrelerede negativt (fra 20 til nær 0 %) med antallet af regulerede mårhunde pr. arealenhed året før (Fig. 1B). Nedgangen i prædationsraten fra mårhund blev ikke opvejet af en øget prædation fra andre arter og faldt dermed totalt med reguleringsindsatsen. Da undersøgelsen blev udført på redeattrapper, og der også var betydelig prædation fra andre arter, skal man være forsigtigt med at konkludere, hvor meget mårhundebekæmpelsen påvirkede overlevelseshraten på rigtige reder og bestandsstatus for disse arter, idet kunstige reder kan være lettere at finde for prædatorer.

Mårhund er blevet observeret at spise æg fra kunstige reder i Danmark, og det nye studie bekræfter resultater fra andre studier i Finland og i bynære vådområder. Disse studier viste en negativ sammenhæng mellem tætheden af mårhund og prædation af kunstige reder og ynglesucces for forskellige fugle. Der mangler fortsat større undersøgelser af prædationen af rigtige fuglereder for endegyldigt at kunne kvantificere, hvor stor negativ effekt mårhund har på

forskellige arter af jordrugende fugles ynglesucces i forskellige landsskabstyper i Danmark.

Som et kuriosum kan det nævnes, at en anden undersøgelse i Finland også viser, at tætheden af mårhunde er negativt korreleret med tætheden af ulv. Det er uvist i hvilken grad dette skyldtes direkte prædation, eller at mårhunde ændrede adfærd af frygt for at møde ulve. Tilsvarende negative effekter af en større hjemmehørende rovdyrart på en mindre, invasiv rovdyrart er dokumenteret på nordamerikansk mink ved tilstedeværelse af odder.

Morten Elmeros, Anthony D. Fox & Peter Sunde,
Institut for Ecoscience, Aarhus Universitet

Elmeros, M., D.M.G. Mikkelsen, L.S. Nørgaard, C. Pertoldi ... & Mariann Chriél 2018: The diet of feral raccoon dog (*Nyctereutes procyonoides*) and native badger (*Meles meles*) and red fox (*Vulpes vulpes*) in Denmark. – Mamm. Res. 63: 405-413.

Holopainen, S., V.-M. Väänänen & A.D. Fox 2020: Landscape and habitat affects frequency of native but not alien predation of artificial duck nests. – Basic Appl. Ecol 48: 52-60.

Miljøstyrelsen 2020: Forvaltningplan for mink, mårhund og vaskbjørn i Danmark. – Miljøstyrelsen, Miljø- og Fødevarerministeriet.

Nummi, P., V.-M. Väänänen, A.-J. Pekkarinen, V. Eronen ... & P. Rusanen 2019: Alien predation in wetlands – the raccoon dog and water birds breeding success. – Baltic Forestry 25: 228-237.

Selonen, V., J. Brommer, S. Holopainen, K. Kahala ... & T. Laaksonen 2022: Invasive species control with apex predators: increasing presence of wolves is associated with reduced occurrence of the alien raccoon dog. – Biol. Invasions 24: 3461-3474.

Selonen, V., P. Deshpande, K. Karhula, A. Lindén ... & T. Laaksonen 2025: Mesopredator control for waterfowl conservation: hunting reduces invasive raccoon dog abundance and predation on artificial nests. – Eur. J. Wildl. Res. 71(5).

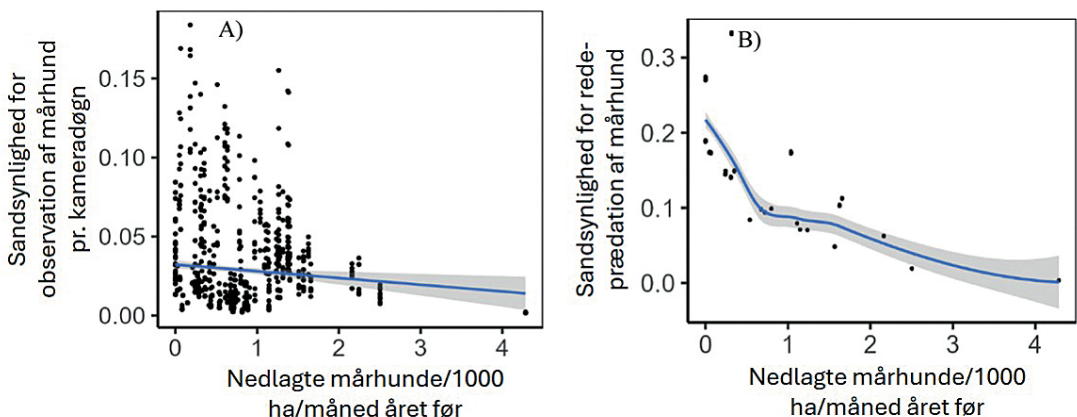

Fig. 1. Sammenhængen mellem mårhundebekæmpelse og A) tætheden af mårhunde om foråret, og B) prædationstryk på fuglereder. Efter Selonen et al. (2025).

Ynglende Digesvaler i Sønderjylland 2024-25

DOF-Sønderjylland og OAS (Ornitologisk Forening for Als og Sundeved) gennemførte i somrene 2024 og '25 en omfattende kortlægning af ynglende Digesvaler. Samtidig blev der indsamlet en række værdifulde observationer af ynglebiologi, som der hidtil har været meget begrænset viden om i Danmark. Denne artikel giver et resumé af en større rapport, som er udgivet digitalt af DOF-Sønderjylland i december 2025 (se nedenfor).

Formålet med undersøgelsen var dels at få overblik over en art med mange forekomster i landsdelen – fordelt på biotoperne kyst, grusgrave og å-skrænter. Dels et ønske om at igangsætte en konkret aktivitet, som kunne engagere medlemmer i en målrettet undersøgelse. I alt 40 personer bidrog med data i undersøgelsen, som blev ledet og koordineret af en arbejdsgruppe under DOF-Sønderjylland.

Lokaliteter blev udvalgt ved at registrere kendte grusgrave samt potentielle ynglesteder ved åbne kystskrænter og kendte å-løb med stejle skrænter. Arbejdsgruppen sørgede derefter for, at alle lokaliteter blev dækket af optællere.

Digesvalen blev fundet ynglende på i alt 53 lokaliteter, hvor dog ikke alle var aktive i begge undersøgelsesår. De fordeler sig med 25 lokaliteter ved østkysten, fire ved midlertidige anlægsarbejder, tre ved vadehavskysten, 13 ved grusgrave og otte ved å-løb.

Efter erfaringer fra Slesvig-Holsten og egne observationer bliver en del huller ikke gravet færdige, idet de ender ved sten, trærodde eller for løst sand etc. Baseret herpå har vi regnet med, at 85 % af fundne redehuller i en given koloni husede ynglende fugle. På denne baggrund blev der i 2024 fundet i alt 4446 par, mens bestanden i 2025 var 6849 par. Med sandsynlige oversete mindre forekomster satte vi bestanden i de to år til hhv. 4600 par og 7000 par. Det er højere antal end forventet, og en del tyder på, at den store oktober-storm i 2023 har 'vasket' mange tilgroede kystskrænter rene for vegetation, så fuglene har haft bedre muligheder for at grave redehuller. Vi kan ikke umiddelbart forklare fremgangen fra 2024 til 2025, men det kan hænge sammen med en høj ungeproduktion i 2024, hvor mange par havde to kuld, så der i nogle kolonier blev fodret redeunger langt ind i september.

Kun meget få kolonier er fulgt så tæt, at tidspunkter og fordeling af 1. og 2. kuld kunne afklares. Vores

observationer tyder på, at kun en mindre del af parrene havde to kuld, og især i 2025, hvor det regnede meget i sensommeren, var der i mange kolonier slet ikke nogen 2. kuld. Ved en koloni på 75 par blev der bygget nye reder spredt over 30 dage, så de første par havde udføjne unger 30 dage før de sidste. I en koloni blev der opmålt 28 redehuller med en gennemsnitlig dybde fra indgang til redekammer på 79 cm.

Undersøgelsen har vist, at geologien og jordtyperne i redeskrænterne har stor betydning for Digesvalernes mulighed for at bygge reder. Fx er der ikke så mange kolonier på Als trods mange åbne skrænter. Det skyldes efter alt at dømme, at der her er mere hårdt ler, som er vanskeligt at grave i, hvorimod der længere oppe i Lillebælt ses sandlag i skrænterne, som giver bedre muligheder. Her sås endda kolonier med op mod 1000 par.

I den regnfulde sommer 2024 steg vandstanden i åerne så meget, at de fleste å-kolonier skred helt eller delvist sammen pga. vandets erosion. Sidst i juli 2025 betød meget store lokale regnmængder, at hele skrænter med æg og unger skred sammen, og det gjaldt både ved kyster og i grusgrave.

Undersøgelsen har også vist mange eksempler på prædation. Langt mest ved at firbenede rovdyr gravede rederne ud forfra og tog æg og unger. Men der er også eksempler på, at redekamrene blev gravet ud ovenfra, hvor de lå 20-30 cm under terrænen. Vi mener, at prædatorerne var ræv, grævling, mår og mårhund. Ved Gram Å blev det fotograferet, at en mink systematisk udgravede næsten alle redehuller i en koloni og svømmede afsted til sit lager med unge efter unge.

Som en sidste speciel ting i undersøgelsen beregnede vi tætheden af ynglepar pr. ha på de to småøer i Lillebælt, Barsø og Årø, hvor vi gik ud fra, at fuglene fandt al føden på selve øerne og ikke på fastlandet. De 910 par på Årø (620 ha) giver en tæthed på 1,46 par/ha. De 1130 par på Barsø (260 ha) giver en højere tæthed på 4,36 par/ha. Hvis man forestiller sig, at alle par har fire unger hver i højsæsonen, var der 6780 Digesvaler på Barsø, som skulle have mad hver dag.

Jesper Tofft, Maiken Hartung-Struer & Gert Fahlberg

Tofft, J., M. Hartung-Struer & G. Fahlberg 2025: Ynglende digesvaler i Sønderjylland 2024-25. – DOF-Sønderjylland & OAS. https://www.dof-syd.dk/images/Projekter/Digesvaleprojektet/Rapport_om_digesvale_2024-25_okt-nov_2025_GF_MHS_JT_final_29.11._2025_3.pdf